

УДК 94(477)"1880/1937"

Турчина Л. В.¹, Нестеренко А. П.²

¹ канд. іст. наук, доц. НУ "Запорізька політехніка"

² студ. гр. БК-613 сп НУ "Запорізька політехніка"

М. ЗЕРОВ АБО ВЕЛИКИЙ НОНКОНФОРМІСТ

Видатний літературознавець, блискучий перекладач античної поезії, поліглот Микола Костянтинович Зеров народився в Зінькові 26 квітня 1890 р. По праву належав до "парнасу" української інтелектуальної еліти. За це й поплатився життям 1937-го р., коли російські більшовики цілеспрямовано винищували українську інтелігенцію, намагаючись остаточно приборкати непокірну націю.

Початкову освіту здобув у Зіньківській школі, закінчив Охтирську та 1-шу Київську гімназію. У 1909-1914 рр. був студентом історико-філологічного факультету Київського університету Св. Володимира. Саме в його стінах розквітло величезне захоплення Миколи античними та європейськими мовами й літературами [1; с. 355]. 1912 р. у журналі "Світло" та газеті "Рада" з'являються друком перші статті М. Зерова. З 1914 р. за наказом попечителя Київського учбового округу його призначено викладачем історії до Златопільської чоловічої, а з жовтня 1916 р. – ще й жіночої гімназій. З 1917 р. він працює викладачем латини у 2-й Українській гімназії у Києві; 1918-1920 рр. викладає українознавство в Архітектурному інституті, працює редактором бібліографічного журналу "Книгарь". По закінченні університету М. Зеров працює викладачем у навчальних закладах Києва й приєднується до елітарного гуртка на чолі з Г. Нарбутом. Гуртківці переймалися справами розвитку української літератури, малярства, графіки. 1920 р. виходять друком праці "Антологія римської поезії" та "Нова українська поезія", що стають помітним явищем у тогочасному літературному житті.

Дуже плідним був для митця трирічний період у Баришівці, куди довелося перебратися із зголоділого Києва для викладання у соціально-економічній школі. Тут створені всі вірші збірки "Камена", зроблено багато перекладів. Саме там народилися прізвиська "гроно п'ятірне" та

"неокласики". І саме серед них за цією добою закріпилася назва "болотяна Лукроза" [2].

1 жовтня 1923 р. М. Зеров стає професором української літератури Київського Інституту народної освіти. Тоді ж розпочинає читати свої блискучі лекції, які часто зривають бурхливі оплески. Жіноча частина аудиторії була у нього закохана. Одночасно викладає українську літературу в кооперативному технікумі та торгово-промисловій школі.

1923 р. голосно заявили про себе "неокласики". Саме тоді вони з'їхалися до Києва й об'єдналися у рамках АСПИСу. У грудні 1923 р. відбулося знайомство М. Зерова з М. Хвильовим, коли той приїхав до Києва у складі харківської письменницької делегації "Гарту". Тим часом, "неокласики" розгорнули бурхливу літературну діяльність, влаштовуючи літературні вечори, на яких намагалися згуртувати мистецькі сили, аби спрямувати їх у конструктивну працю. Прагнення М. Зерова розробити спільну платформу для консолідації літературного процесу кваліфікується як замах на ідеологічну цноту панфутуристів та гартованців, що викликає різкий спротив.

Дух класичної простоти, глибоке проникнення у філософську сутність буття, вишукана мова, висока майстерність творів М. Зерова вражали сучасників. Та було багато наклепу, що поет байдужий до актуальних проблем. Підстави для таких тверджень давали не тільки його вірші, а й перший випуск історико-літературного нарису "Нове українське письменство" і монографія "Леся Українка", також видані 1924 р.

1925 р. почалася відома літературна дискусія. М. Зеров-критик стає на бік М. Хвильового. Програма М. Зерова вимагала усвідомлення й засвоєння багатств української національної традиції, перенесення на український ґрунт кращих європейських творів, що піднесе "планку художності" і встановить атмосферу здорової літературної конкуренції.

Лютий-березень 1930 р. М. Зеров змушений виступити "свідком" на процесі СВУ. Його становище хитке й непевне. Маховик репресій розкручується. Життя обертається катастрофою. 4 травня 1933 р. поет пише сонет "В Донбасі" з такими рядками:

І вгору брались ми крізь глід і терен,
Не зводячи очей з огнистих зерен,
Просипаних на кристалічну синь [3].

За 9 днів смерть М. Хвильового стала ще однією драмою для М. Зерова. А потім у 1934 р. помер єдиний син митця – Костик. На вшанування його пам'яті люблячий батько написав сонет "То був щасливий десятилітній сон!" [1; с. 357]. У квітні 1935 р. за звинуваченням в терористичній діяльності його було заарештовано. На першому допиті він заявив однозначно: "До ніякої контрреволюційної діяльності я не

причетний, а отже, співучасників назвати не можу". Під час обшуку в нього вилучають дві книжки: "Політика" з дарчим написом "терориста" Г. Косинки та роман П. Куліша "Чорна Рада".

Насправді, втратити таку людину для української культури – це масштабна проблема. М. Зеров мав жити, творити й працювати на її благо! Блискучий викладач, на лекції якого було не пробитися. Його можна вважати більше теоретиком літератури, ніж поетом. Однак активна громадянська позиція М. Зерова довела його до розстрілу на Соловках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зеров Д. Микола Зеров // Наш сучасник Микола Зеров. – Луцьк : Терен, 2006. – С. 355-357.
2. Зеров М. К. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=1806> (дата звернення 5.04.2024)
3. Зеров М. В Донбасі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=12322> (дата звернення 05.04.2024)